

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Горак О.Р.

аспірант,

*Київський інститут проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА У СИСТЕМІ ГОТОВНОСТІ ДО МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ

Сучасні умови побудови соціального устрою відзначаються низкою негативних характеристик. Ключовою із яких є суспільна взаємодія лише на основі реалізації власних потреб та інтересів, що дуже часто провокує виникнення проблемних ситуацій. Зважаючи на це, виховна система ВНЗ повинна спрямовувати свою діяльність на розвиток у вихованців, таких ціннісних орієнтацій та пріоритетів, які створять умови для відстоювання власної життєвої позиції та разом з тим забезпечать стійку мотивацію для моральної життєдіяльності в цілому та здійснення моральних вчинків у проблемних ситуаціях зокрема.

Емоційно-ціннісна сфера репрезентована науковими працями таких вчених як І. Бега, В. Демиденко, К. Ізард, Н. Кічук, К. Муздубаєв, К. Платонова, М. Савчин, В. Семиченко, В. Столін, М. Якобсон та ін. При цьому емоційно-ціннісний компонент моральної свідомості знаходить відображення у дослідженнях В. О. Мельман, С. А. Ніколаєва А. Реана В. Сластьоніна, О. Степанової та ін. Окрім того, такі науковці як І. Д. Зверева, Л. Г. Коваль, П. Д. Фролов розглядають емоційно-ціннісний компонент як поєднання почуттів провини у разі порушення правил; відповідальності (за себе, за інших: альтруїзм, дисциплінарна відповідальність); ціннісних орієнтацій та емпатії. Проаналізувавши наукові дослідження у даній проблематиці, можемо стверджувати, що емоційно-ціннісний компонент вивчали різні вчені та із різних підходів проте не з'ясовано роль, показники та значення у системі вирішення проблемних ситуацій на основі морального вибору.

Процес формування готовності до здійснення морального вибору складається із таких структурних компонентів як когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного. Проблематика нашого дослідження зумовлює концентрацію уваги на емоційно-ціннісному показникові даної системи. Емоційно-ціннісний компонент охоплює ціннісно-змістову сферу людини, яка представлена в культурі загалом і виявляється в здобутках, особистісних новоутвореннях, знаннях, нормах і цінностях, мотивації до самовдосконалення, культурі спілкування, рефлексії, емпатії, толерантності, прагненні до саморозвитку, культурному зростанні тощо. Емоційно-ціннісний стан у проблемних ситуаціях лежить у прямому зв'язку із ціннісними проявами особистості формування яких, проходить довгий шлях становлення і розвитку. Даний процес поєднує ряд заходів спрямованих на різностороннє вдосконалення, зокрема: формування духовного світогляду, моральних норм; постійне збагачення відповідних знань, вироблення свідомого позитивного ставлення до саморозвитку, емоційну насиченість процесу та збагачення духовного світу шляхом пізнання ідеалів гуманістичної поведінки в проблемних ситуаціях, тощо. І. Тимошук стверджує, що ключовими елементами при підході до виховання

вищенаведених показників є: психологічні механізми розвитку мотиваційно-ціннісної сфери особистості (ідентифікація, емоційне обумовлювання, наслідування, мотиваційне опосередкування, комфортність, вживання у соціальну роль, підтримання внутрішньої узгодженості поглядів), педагогічні умови, а також методи, форми і засоби поетапного розвитку мотиваційно-ціннісної сфери [3, с. 2]. Таким чином, закладена в процесі виховання система цінностей і сформовані на її основі індивідуальні орієнтації регулюють поведінку і діяльність, визначають мотиваційну сферу і, перетворюючись в елементи індивідуальної поведінки забезпечують виховання готовності до морального вибору та вміння використовувати набутий досвід у повсякденній діяльності.

Варто зазначити, що цінності усвідомлюються як загальнозначущі тільки в процесі комунікації, що свідчить про нерозривний зв'язок людини і цінностей. Але для того, щоб загальнолюдські цінності стали частиною внутрішнього світу особистості, потрібно викликати емоційні коливання, переживання та співчуття, тобто ті внутрішні чинники, які спонукають особистість до діяльності. Відповідно до цього, слухним є твердження Король Л. Д. що емоційно-ціннісний компонент виявляється в процесі міжособистісної взаємодії, що передбачає емоційну оцінку об'єкта, вияв почуттів симпатії чи антипатії до нього [2, с. 21].

Варто зазначити, що вирішення проблемної ситуації вимагає контролю власних емоцій, емоційної стійкості та власних емоційних реакцій. Л. Аболіна стверджує, що емоційна стійкість позначає синтез властивостей і якостей особистості, що дає їй змогу в умовах зміни обставин швидко орієнтуватися, знаходити оптимальне рішення в складних нестандартних ситуаціях, зберігаючи витримку і самоконтроль [1]. Зазначимо, що оволодіння власною емоційною складовою в процесі проблемних ситуацій торкається усіх складових моральної самосвідомості особистості. Існує багато методів соціально-гуманістичного впливу за допомогою яких втілюється даний процес, серед них: мотиваційно-стимулюючі, практичні, оцінно-регулюючі та інші, ефективність застосування яких відбувається в контексті особистісного прагнення до самовдосконалення, що в свою чергу потребує адекватної самооцінки власних моральних якостей.

При підході до формування емоційно-ціннісного компонента, слід перш за все виявити рівень внутрішнього контролю за емоціями, що передбачає інтелектуальну емоційність та емоційну стійкість. Емоційна стійкість є показником свідомого управління емоціями і виховується на основі періодичної участі у ситуаціях різного типу, але найбільше в складних, проблемних ситуаціях, які вимагають підвищеного контролю і концентрації уваги на власних відчуттях а також адекватного сприйняття дійсності. Відповідно, керуючись виключно здоровим глуздом та пережитим досвідом учасник подібних ситуацій завжди знаходить шлях для реалізації особистісних потреб та інтересів, при цьому не ображаючи та не обмежуючи інших учасників ситуації. Емоційний контроль дає можливість в процесі міжособистісної взаємодії орієнтуватись на моральні норми та гуманістичні цінності. Успішність орієнтації на моральні норми та гуманістичні цінності у ситуаціях міжособистісної взаємодії значною мірою залежить від здатності студента здійснювати рефлексію за двома основними параметрами спрямованості: рефлексивність та емпатія. Емпатія – це здатність людини відчути емоції оточуючих та співпереживати їхні стани, стабілізує емоційну сферу людини. Також, емпатію розглядають як здатність до самосприйняття (свого емоційного стану, ставлення до інших, до тих чи інших ситуацій) та рефлексивність як здатністю до розуміння емоційного стану інших, що передбачає вміння «стати на його місце». У загальному вимірі рефлексивність охоплює обидва параметри, які в сукупності визначають рівень її розвитку. В умовах цілеспрямованого виховного впливу формування емпатії має здійснюватися за двома провідними напрямками: як розвиток якості особистості

(емоційна чутливість) та як здатність особистості до емпатійної взаємодії (співчуття), що стає основою розвитку всіх компонентів емпатії, насамперед – рефлексивно-особистісних.

На основі аналізу наукової літератури, можемо зробити висновок, що емоційно-ціннісний компонент готовності до здійснення морального вибору поєднує становлення та закріплення на особистісному рівні сталої системи гуманістичних норм і цінностей та високий рівень емоційного контролю, а подальше самовдосконалення у даному напрямі вимагає всебічного педагогічного впливу та вияву особистісної ініціативи до саморозвитку у гуманістичній життєдіяльності. З цієї позиції формування готовності до морального вибору включає: усвідомлення студентами особистісної та соціальної значущості цих цінностей; позитивне емоційне ставлення студентів до гуманістичних цінностей як моральних регуляторів міжособистісної взаємодії; залучення студентів до активної духовної та практичної діяльності, вирішення моральних колізій, безпосередня участь в проблемних ситуаціях, систематичне створення педагогічних ситуацій проблемного характеру і соціальних умов для розкриття та стимулювання розвитку гуманістичного мислення як детермінанти формування готовності до морального вибору які за будь-яких обставин вирішуються моральним вибором.

Подальші наукові розробки з цієї проблематики вбачаємо у виявленні методів діагностики рівня сформованості наведених елементів емоційно-ціннісного компонента у системі позааудиторної діяльності ВНЗ.

Список використаних джерел:

1. Аболин Л.М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека / Л.М. Аболин. – Казань, 1987. – 262 с.
2. Король, Л.Д. Діагностика формування національного характеру у студентів [Текст] / Л.Д. Король // Проблеми сучасної психології. – 2010. – № 7. – С. 21–23.
3. Тимошук І.В. Педагогічні умови виховання у студентів медичного технікуму гуманістичних цінностей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / Тимошук І.В. ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2005. – 20 с.

Клюєва С.Д.

в.о. доцента,

Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського

СПЕЦИФІКА ХОРЕОГРАФІЧНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙНОСТІ

Надзвичайно важливим елементом культури спілкування, який у наш час набуває особливої актуальності, є етика стосунків між індивідами, суспільством і локальними спільнотами, які це суспільство складають. По суті, цей аспект виразно заявив про себе вже в гегелівському вченні про моральність. Але якщо стосунки індивіда й суспільства з того часу обговорювалися досить жваво, проблема локальних спільнот і етики міжспільнотного спілкування саме в наші дні починає привертати до себе зростаючу увагу дослідників, публіцистів, усієї мислячої громадськості.

Світ хореографічної образності диктує свої закони відображення дійсності, засновані не на буквальному відповідно життєвого і художнього матеріалу, а на ступені вірності метафоричного, поетичного відображення життя. Мова танцює це насамперед мова людських почуттів і якщо слово щось означає те